

ARAŞTIRMA YAZILARI

İZMİR İLİNDE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN ADLİ DEĞERLENDİRME SONUÇLARI: BİR BÖLGE ÇOCUK HASTANESİNİN VERİLERİ

Nagihan Cevher BİNİCİ*, Sevay Alşen GÜNEY*, Handan Özek ERKURAN*

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada, adli makamlarca Türk Ceza Kanunu (TCK) madde 31/2 gereğince bilirkişi raporu düzenlenmek üzere İzmir'in en büyük çocuk hastanesine gönderilen suça sürüklenen çocuklar ve ailelerinin sosyodemografik özellikleri, işlenen suça ait özellikler ve suça sürüklenen çocukların psikiyatrik değerlendirme sonuçlarının araştırılması amaçlanmıştır. **Yöntem:** Bu çalışma, 01.11.2012-01.05.2015 tarihleri arasında adli makamlar tarafınca Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniğine, TCK madde 31/2 gereğince hakkında rapor düzenlenmesi istenen çocuk ve ergenlerin dosya kayıtlarının geriye dönük olarak taranması ile gerçekleştirilmiştir. **Sonuçlar:** Olguların %86,6'sı (s=162) erkektir. En sık işlenen suçun mal varlığına karşı işlenen suçlar olduğu, bunu beden dokunulmazlığına karşı işlenen suçların izlediği görülmüştür. Olguların %19,7'sinin (s=37) tekrarlayan suç öyküsüne sahip olduğu, ailelerinde suç kaydı olan olguların oranının %46 (s=86) olduğu, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını bilme ve davranışlarını yönlendirme oranının ise %49,2 (s=92) olduğu bulunmuştur. Birden fazla kez suç işlemiş ve ailesinde suç öyküsü olan olguların daha fazla psikiyatrik tanı aldıkları bulunmuştur. **Tartışma:** Çocuk suçluluğunu azaltmak için risk altındaki çocukların ve bu çocukların biyopsikososyal gereksinimlerinin belirlenmesi, buna uygun koruyucu ve destekleyici önlemlerin alınmasının önemli olduğu düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Suç, suça sürüklenen çocuk, psikiyatrik tanı, adli değerlendirme

SUMMARY: FORENSIC EVALUATION RESULTS OF JUVENILE DELINQUENTS IN THE PROVINCE OF IZMIR: THE DATA OF A REGIONAL CHILDREN'S HOSPITAL

Objective: The aim of this study was to evaluate the sociodemographic features of juvenile offenders and their families, characteristics of the crime committed and psychiatric evaluation results of juvenile delinquents, that were referred to İzmir's biggest children's hospital for forensic evaluation regarding Turkish penal code article 31/2, by legal forces.

Methods: This study was carried out by retrospective review of medical records of children and adolescents that were referred to Dr. Behçet Uz Children's Hospital Child and Adolescent Psychiatry Department for forensic evaluation regarding Turkish penal code article 31/2 by legal authorities between the dates 11.01.2012 and 05.01.2015. **Results:** Of the whole sample, 86,6% (n=162) were male. Most commonly committed crimes were offences against property, followed by crimes committed against physical integrity. By assessing clinical evaluation reports, it was shown that, 19,7% (n=37) of the cases had a history of engaging in repetitive criminal behavior, 46% (n=86) had a history of crime committed in their family, and 49,2% of the cases were reported to have gained the developmental level of ability to perceive the legal meaning and consequences of the crime and to direct his/her behaviors related with the crime committed. It was found that cases who had committed more than one crime and had a history of crime committed in their families, were much more likely to have been diagnosed with any psychiatric disorder. **Discussion:** It is thought that determining the requirements of children under risk along with their biopsychosocial deficiencies, taking precautions and providing support according to these deficiencies would be important in order to decrease rates of child delinquency.

Key Words: crime, juvenile delinquents, psychiatric diagnosis, forensic evaluation

Gelis Tarih Received: 24.09.2019 **Kabul Tarihi Accepted:** 03.11.2018

GİRİŞ

Günümüz çocukluk anlayışının temel varsayımı, çocukluğun kendine özgü, dinamik yapıda bir gelişimsel dönem olduğudur. Çocuk hızla gelişmekte ve değişmekte olan bir varlıktır ve

sosyal, psikolojik, biyolojik ve bilişsel açıdan yaşanan bu değişimler esnasında da uygun destek ve yönlendirme ihtiyacı gösterir. Bu destek ve yönlendirme ihtiyacı toplumun en küçük birimi olan aileden başlayarak tüm toplum tarafından karşılandığı ölçüde çocukluktan erişkinliğe

*Uzm. Dr. Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği

Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi : 25 (3) 2018

geçiş mümkün olduğunca sağlıklı bir biçimde başarılabilmektedir. Ancak yaşanan bu değişim esnasında uygun denetim ve yönlendirme yapılamaz, ek olarak olumsuz ailesel ve çevresel faktörler de etkin olursa çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemine uyum sağlanması zorlaşmakta ve çoğu kez ortaya suç davranışı çıkabilmektedir. Yapılan çalışmalarda, suç davranışının sıklıkla ortaya çıkış döneminin, bahsi geçen değişim sürecinin en belirgin yaşandığı ergenlik dönemi olduğundan bahsedilmektedir (Nasıroğlu ve Semerci 2017).

Çocukluk ve gençlik çağında işlenen suçlar, hazırlayıcıları da göz önüne alındığında, toplumlar hakkında fikir vermekte ve toplumsal açıdan hem ekonomik hem de psikolojik olarak ciddi sonuçları olan önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Türkiye’de güvenlik birimlerine suça sürüklenme nedeniyle getirilen çocuk ve genç sayısı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2017 yılında 107 bin 984 olarak belirlenmiştir (TÜİK İstatistikleri 2017). Bir başka deyişle 2017 yılında her 100.000 çocuk ve gençten 1608 tanesi suça sürüklenmiştir (Türkiye Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri 2017). Bu kapsamda 2017 yılında kolluk kuvvetlerine getirilen bireylerin %34,4’üne yaralama, % 24,8’ine hırsızlık, %6,6’sına Pasaport Kanunu’na muhalefet, %6,2’sine uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak, % 3,9’una mala zarar verme suçu işledikleri bildirilmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu İstatistikleri 2017).

Güvenlik birimlerine suça sürüklenme nedeniyle getirilen çocuk sayısı, 2008-2016 yıllarını kapsayan 9 yıllık süreçte 859 bin 759 olup, bu çocukların % 69,5’inin 15-17 yaş grubunda, % 24,4’ünün 12-14 yaş grubunda,% 5,7’sinin ise 11 yaş ve altındaki çocuklar olduğu bildirilmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu İstatistikleri 2017). Bu veriler, çocukluk ve gençlik döneminde suça sürüklenmenin, dünya genelinde oldu-

ğu gibi Türkiye için de oldukça ciddi bir halk sağlığı sorunu olduğunu göstermektedir.

Çocuk Koruma Kanuna (ÇKK) göre “çocuk” daha erken yaşta reşit olmuş olsa dahi (ÇKK md. 3/a), 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmaktadır (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Çocuk adalet sistemi bakış açısıyla çocuk, mağdur çocuk (MÇ), suça sürüklenen çocuk (SSÇ), korunma ihtiyacı olan çocuk (KİOÇ) olarak sınıflandırılmaktadır. Çocuk Koruma Kanunu kapsamında SSÇ, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlanmaktadır (Çocuk Hakları Sözleşmesi 1995, Çocuk Koruma Kanunu 2005). Temel amaç, çocuk adalet sistemi içindeki çocuğun yüksek yararının korunmasıdır. Bu nedenle söz konusu SSÇ olduğunda, ceza hukukunun geleneksel amaçlarının (bastırma/cezalandırma) gerçekleştirilmesinden çok, rehabilitasyon ve onarıcı adalet tercih edilmektedir (Çocuk Hakları Sözleşmesi 1995).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun (TCK), 31. maddesinde ceza ehliyeti konusunda suçun işlendiği tarihte bulunulan yaş itibarı ile 0-12 yaş grubu, 12-15 yaş grubu ve 15-18 yaş grubu olmak üzere üç yaş grubu öngörülmüştür. Ceza sorumluluk yaşı 12 yaşın doldurulmasından itibaren başlatılmış, ikinci grupta bulunan çocukların işlediği iddia olunan fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı sorumluluğu kabul edilmiş ve bu sorumluluğun ceza hukuku bakımından indirimli ceza uygulaması olduğu belirtilmiş, üçüncü grubu oluşturan çocukların cezai sorumluluğu prensip olarak kabul edilmiş, ancak; indirimle ceza uygulamasına tabi tutulmuştur (Türk Ceza Kanunu 2009).

Suçta sürüklenen çocukların, adli makamlarca en sık Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları kliniklerine gönderilerek görüş sorulma nedeni, çocuğun işlediği suçun (suçun işlendiği tarihte

çocuğun 15 yaşını doldurmamış olması durumunda) hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığıdır (Bilaç ve ark. 2014, Çakaloz ve ark. 2016, Kurtuluş ve ark. 2009).

Suçta sürüklenen çocukların, tekrarlayıcı şekilde suça sürüklendiği ve erişkin yaşta suç işleme risklerinin yüksek olduğu bilinmektedir. Bu sebeple risk faktörlerinin belirlenmesi, erken yapılacak tespit, tedavi ve iyileştirme uygulamalarının bu olguların suça sürüklenme riskinde azalmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir (Çakaloz ve ark. 2016).

Çalışmamızda Türkiye'nin 3. büyük ili olan İzmir'in en büyük çocuk hastanesi olan Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniğine, adli psikiyatrik değerlendirme amacıyla SSÇ sıfatı ile gönderilen tüm çocuk ve ergenlerin geriye dönük olarak, işledikleri iddia olunan suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yetileri konusunda düzenlenen raporlara ait veriler, sosyodemografik özellikleri, varsa geçmiş ve şu anki psikiyatrik tanıları, varsa geçmiş ve şu anki suç türleri ve ailede suç öyküsüne dair özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, 01.11.2012-01.05.2015 tarihleri arasında adli makamlar tarafınca Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniğine TCK'nin 31/2 maddesi gereğince hakkında rapor düzenlenmesi istenen 257 çocuk ve ergenin dosya kayıtları geriye dönük olarak taranarak yapılmıştır. Nihai raporları düzenlenmeyen, başka merkezlere sevk edilen ve/veya dosya verileri eksik olan olgular araştırmaya alınmamıştır. Sonuç olarak suça karıştığı iddia olunan 187 olgu çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma protokolü için Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Hastanesi girişimsel olmayan klinik araştırmalar etik kurul onayı alınmıştır (Tarih: 25.06.2015 Sayı No: 2015/09-04).

Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniğine TCK'nin 31/2 maddesi gereğince hakkında adli rapor düzenlenmesi amacıyla yönlendirilen tüm olgular için yapılan değerlendirmeler sonucunda elde edilen veriler adli dosyaya kaydedilmekte, adli makamlar tarafından gönderilmiş olan soruşturma evrakının ve düzenlenen bilirkişi raporunun bir örneğiyle birlikte arşivlenmektedir. Adli dosyaya olgu ve ailesine ilişkin sosyodemografik verilerin yanı sıra, adli olayla ilgili ayrıntılı bilgi, görüşmede saptanan ruhsal belirtiler, ruhsal muayene bulguları, olgunun zihinsel kapasitesine ait klinik değerlendirme sonuçları ve Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition Text Revision (DSM-IV-TR) tanı ölçütlerine göre saptanan psikiyatrik tanılar kaydedilmektedir. Bu çalışmada; olguların sosyodemografik özellikleri, suça ilişkin bilgileri, klinik görüşme ve varsa WISC-R'a ilişkin bilgilerini içeren dosya kayıtları geriye doğru taranmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 paket programında yapılmış, aritmetik ortalama±standart sapma, sayı ve yüzde değerleri verilmiştir. Analizlerde %95 güven aralığında anlamlılık değeri $p<0,05$ olarak kabul edilerek yüzdelerin karşılaştırılmasında ki-kare test kullanılmıştır.

BULGULAR

Suçta sürüklenen çocukların ve ailelerinin demografik özellikleri

Araştırmaya, 01.11.2012 ve 01.05.2015 tarihleri arasında adli psikiyatrik değerlendirme istemi ile yönlendirilen 187 olgu alınmıştır. Olguların %86,6'sı erkek ($s=162$), %13,4'ü ($s=25$) kızdı. Olguların yaş ortalaması $13,9\pm 1,1$ (yaş aralığı: 12 yaş-17 yaş) olarak saptandı. Çalışma grubunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubunun yaş, cinsiyet özellikleri ve yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş (Ort±SS)	13,9±1,1
Cinsiyet (Erkek/Kız)	162/25
12-15 yaş aralığı (Erkek/Kız)	117/15
15-18 yaş aralığı (Erkek/Kız)	45/10

Adli psikiyatrik değerlendirme amacıyla SSC olarak başvuran olguların eğitim durumu incelendiğinde ilkokul mezunu olanların oranı %19,3 (s=36), ortaokul mezunu olan veya halen ortaokula devam edenlerin oranı %54,5 (s=102) ve lise mezunu olan ya da halen liseye devam etmekte olanların oranı %25,1 (s=42) idi. Çalışmamızda örgün eğitimden ayrılma oranı %24,6 (s=46) olarak bulunmuştur. Olguların yalnızca 2'sinin (%1,1) okuma-yazma bilmediği dikkati çekti. Olguların büyük çoğunluğu bir çekirdek aileye üye iken (%62,6, s=117), %37,4'ünün (s=60) geniş aileye mensup olduğu bulundu. Olguların geldikleri ailelere ait özellikler ayrıntılı incelendiğinde, SSC'lerin %71,7'sinin (s=134) ebeveynleri bir arada yaşayan çocuklar oldukları ve geri kalan %28,3'ünün (s=53) ise tek ebeveyn tarafından bakım aldığı (boşanmış ebeveyn veya ölmüş ebeveyn) gösterildi. Ebeveynleri bir arada yaşayan çocuklar arasında geniş ailede yaşama oranı %16,8 iken bu oran tek ebeveyne sahip olgular arasında % 21,4 olarak bulundu.

Olguların mensubu oldukları aileler, kendi beyanları doğrultusunda değerlendirildiğinde sosyoekonomik açıdan %70,6'sının (s=132) alt sosyoekonomik düzeye, %24,6'sının (s=46) orta sosyoekonomik düzeye ve %4,8'inin (s=9) üst sosyoekonomik düzeye sahip olduğu belirlendi.

Örneklem grubunu oluşturan olguların annelerinin, olguları doğurma yaşları değerlendirildiğinde, annelerin %28,3'ünün (s=53) olgulara olan gebeliklerinin ergen gebeliği olarak değerlendirilebileceği (18 yaş altı doğum) dikkati çekti. Annelerin yaş ortalaması 35,5± 4,7 olarak bulundu (minimum: 30 yaş, maksimum: 47 yaş). Annelerin eğitim durumları incelendiğinde %15'inin (s=28) okuryazar olmadığı, %15'inin

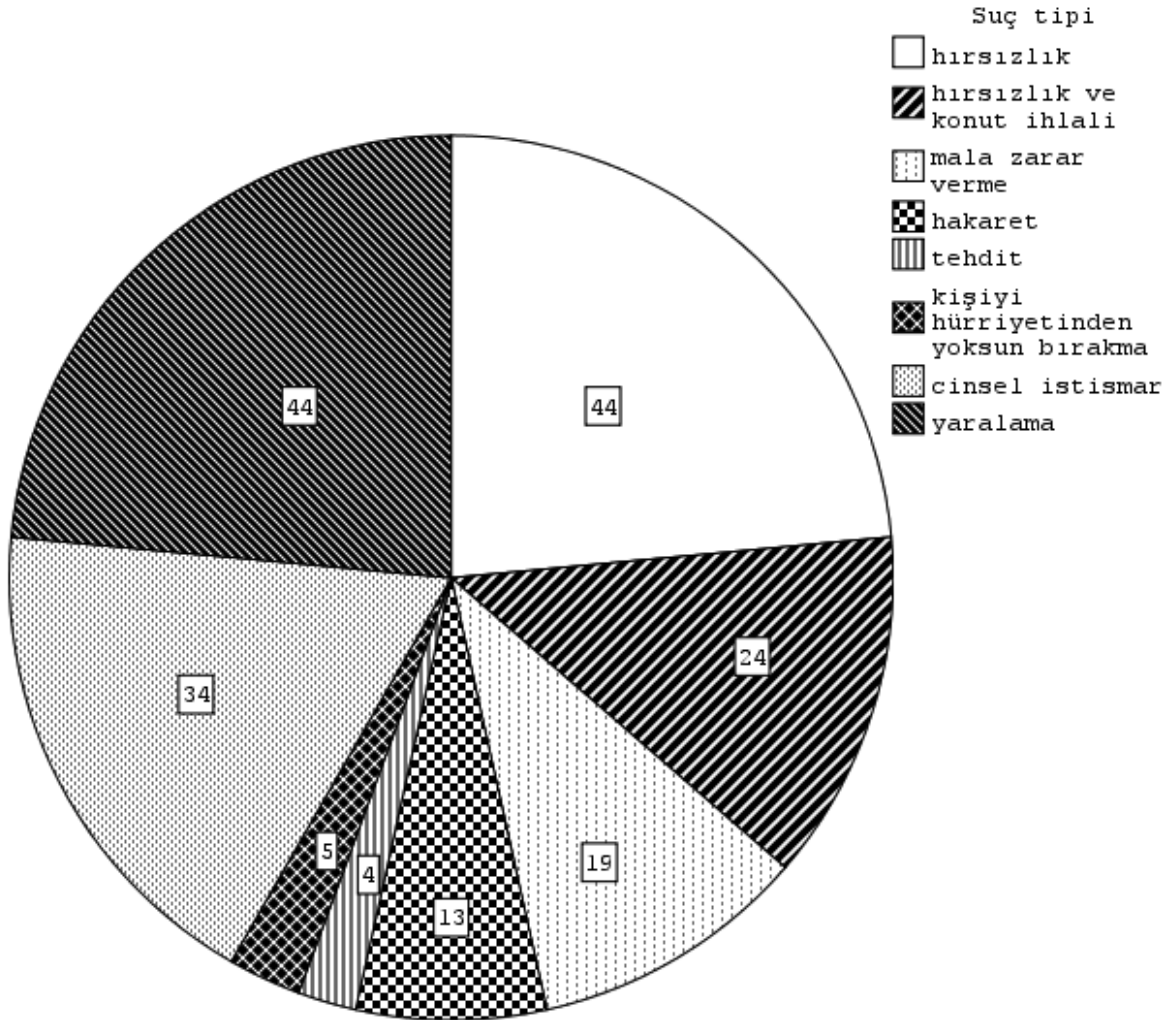
(s=28) okuryazar olduğu, %45,5'inin (s=85) ilkokul mezunu, %17,1'inin (s=32) ortaokul mezunu, %5,3'ünün (s=10) lise mezunu ve son olarak %2,1'inin (s=4) üniversite mezunu olduğu görüldü. SSC'lerin annelerinin %66,3'ü (s=124) çalışan kadınlar iken, %33,7'si (s=63) ev kadını idi. Babalara ait sosyodemografik özellikler incelendiğinde, babaların yaş ortalamasının 45,2± 6,9 olarak bulundu (minimum: 31 yaş, maksimum: 77 yaş). Babaların eğitim durumlarına baktığında, %4,8'inin (s=9) okuryazar olmadığı, %9,6'sının (s=18) okuryazar olduğu, %47,1'inin (s=88) ilkokul mezunu, %18,2'inin (s=34) ortaokul mezunu, %13,4'ünün (s=25) lise mezunu ve son olarak %7'sinin (s=13) üniversite mezunu olduğu görüldü. Suça sürüklenen çocuk sıfatı ile adli psikiyatrik değerlendirmeye başvuran olguların babalarının %77,5'i (s=145) çalışmakta iken, %22,5'inin (s=42) çalışmadığı saptandı.

Örneklem grubunu oluşturan olguların mensubu oldukları ailedeki kardeş sayısı değerlendirildiğinde 2 veya daha az kardeş olan olguların oranı %22,5 (s=42), 3 ve daha fazla kardeş olan olguların oranı ise %77,5 (s=145) olarak bulundu. Kardeş sayısı ortalaması ise 3,7±1,1 olarak bulundu.

Suçla ilişkili özellikler

Olguların işlediği iddia olunan suçlar, türlerine göre değerlendirildiğinde olguların %23,5'inin (s=44) hırsızlık, %12,8'inin (s=24) hırsızlık ve konut ihlali, %23,5'inin (s=44) adam yaralama, %18,2'sinin cinsel istismar (s=34), %10,2'sinin (s=19) mala zarar verme, %7'sinin (s=13) hakaret, %2,1'inin (s=4) tehdit, %2,7'sinin (s=5) kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, suçlarını işlemiş oldukları iddia edilmekteydi (Şekil 1).

Şekil 1. Adli psikiyatrik değerlendirme yapılması istenen SSC'lerin suç tiplerinin dağılımı

Olguların değerlendirmelerinin yapıldığı dönem öncesinde, geçmiş suç davranışının olup olmadığı da araştırılan diğer konular arasındadır. Olguların %19,7'sinin (s=37) suç geçmişi olduğu, geriye kalan %80,2'sinin (s=150) ise daha önce suç işlemediği öğrenilmiştir. Çalışmamızda örneklem grubunu oluşturan olguların ferdi oldukları ailelerin suça karışma özellikleri değerlendirildiğinde, ailelerinde suç kaydı olan olguların oranı %46 (s=86), ailelerinde suça karışma öyküsü olmayan olguların oranı ise %54 (s=101) olarak bulunmuştur.

Suçta sürüklenen çocukların adli ve psikiyatrik özellikleri

Suçta sürüklendiği iddia edilen olguların psikiyatrik geçmişleri incelendiğinde olguların %75,9'unun (s=142) geçmişte bilinen bir psikiyatrik tanuları olmadığı, geriye kalan %18,7'sinin ise (s=35) geçmişte bir psikiyatrik tanı almış olduğu dikkati çekmektedir.

Olguların başvurularında işledikleri iddia olunan fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını bilme ve/veya davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin gelişip gelişmediği konularında düzenlenen adli

psikiyatrik değerlendirme raporları incelendiğinde; örneklem grubunda fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını bilme oranı %63,1 (s=118) olarak değerlendirilmiştir. İşledikleri iddia olunan fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını bilmediği yönünde rapor düzenlenen olguların oranı %36,9'dur (s=69). Davranışlarını yönlendirme yeteneği değerlendirildiğinde ise olguların %51,3'ünün (s=96) davranışlarını yönlendirmesine engel bir durumu olmadığı; %48,7'sinin (s=91) ise davranışlarını yönlendirmesine engel bir durumu olduğu yönünde kanaat bildirilmiştir. İşledikleri iddia olunan fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını bilen ve davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmiş olguların oranı %49,2 (s=92) olarak bulunmuştur.

Olgular için ruhsal değerlendirme yapılırken klinik izlenimi destekleyecek bilgiler sunabilmesi açısından kullanılan bir ölçüm de WISC-R (6-16 yaş) uygulamasıdır. Olguların %60,4'ünün (s=113) WISC-R testi ile de değerlendirilirken, %39,6'sı (s=74) için WISC-R değerlendirilmesinin gerekli görülmemiş olduğu gözlenmiştir. Ancak tüm olgularda, olgulara ait zeka kapasitesinin değerlendirmesi test sonuçlarına değil klinik değerlendirme sonuçlarına göre yapılmıştır.

Adli psikiyatrik rapor düzenlerken dikkate alınan ve olguların işledikleri iddia olunan fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını bilme ve/veya davranışlarını yönlendirme yeteneğini doğrudan etkileyen zekâ düzeyi değerlendirmesi temelde klinik olarak yapılmaktadır. Adli psikiyatrik raporu düzenleyen hekimlerin örneklem grubumuzda yer alan SSC'lerin klinik değerlendirmelerinde, olgulardan klinik olarak normal zeka olanların oranı %64,7 (s=121), sınırda entelektüel işlevsellik düzeyinde olarak değerlendirilen olguların oranı %33,2 (s=62), hafif düzeyde zekâ geriliği tanısı alan olguların oranı %2,1'dir (s=4).

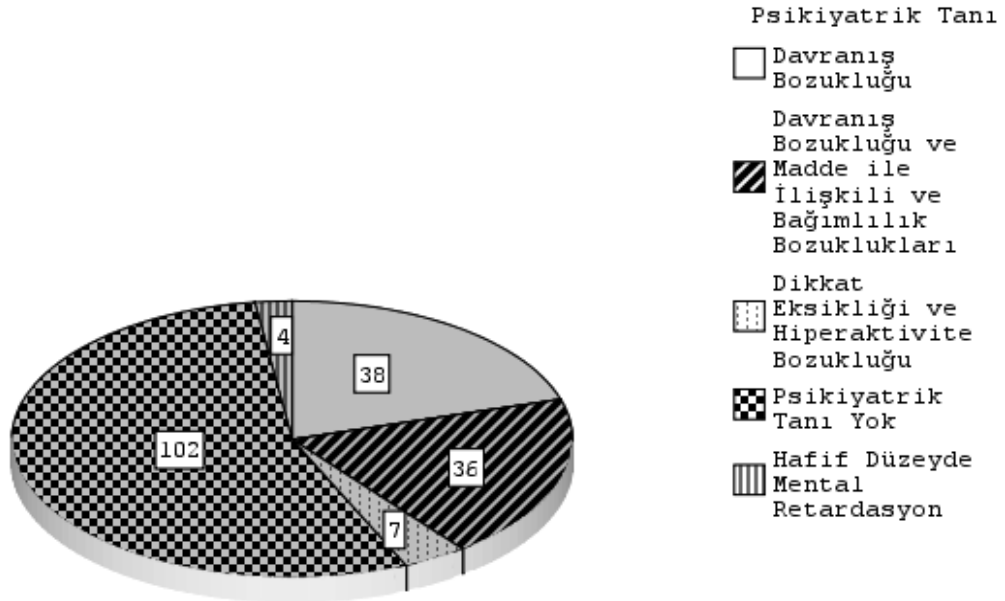
Klinik olarak normal zeka olduğu kanaatine varılan olguların %33,1'inin (s=40) bir psikiyatrik tanı aldığı, geriye kalan %76,9'unun ise herhangi bir psikiyatrik tanı almadığı görülürken bu

oranlar sınırda entelektüel işlevsellik düzeyinde olan olgular için sırasıyla %50 (s=31) ve %50 (s=31) şeklindedir.

Ayrıca SSC kapsamında başvuran ve psikiyatrik değerlendirmeleri yapılarak haklarında adli psikiyatrik rapor düzenlenen olguların psikiyatrik tanı alıp almamalarına göre ve psikiyatrik tanı alıyorsa psikiyatrik tanı tiplerine göre dağılımına bakılmıştır. Olguların %20,3'ünün (s=38) davranış bozukluğu, %19,3'ünün (s=36) davranış bozukluğu ve madde ile ilişkili ve bağımlılık bozuklukları, %3,7'sinin (s=7) dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı ve son olarak %2,1'inin (s=4) hafif düzeyde zihinsel gerilik tanısı aldığı, geriye kalan %54,6'sının (s=102) ise bir psikiyatrik bozukluğa ait tanı kriterlerini karşılar nitelikte yakınması olmadığından tanı almadığı bulunmuştur (Şekil 2).

Son olarak haklarında TCK'nin 31/2 maddesi gereğince rapor düzenlenen çocukların işledikleri iddia edilen suçun hukuki anlamını ve sonuçlarını bilmeyen olgular (s=64), davranışlarını yönlendirme yeteneği olmayanlar (s=85), işledikleri iddia edilen suçun hukuki anlamını ve sonuçlarını bilmeyen ve davranışlarını yönlendirme yeteneği olmayan olgular (s=32), cinsiyet ($X^2=1,42;p=0,88$), eğitim düzeyleri ($X^2=1,99;p=0,29$), annelerinin gebelik yaşı ($X^2=1,41;p=0,87$), annelerin çalışma durumu ($X^2=1,77;p=0,59$), babalarının çalışma durumu ($X^2=2,97;p=0,05$), ailedeki çocuk sayısı ($X^2=1,42;p=0,88$), suç tipi ($X^2=2,42;p=0,11$) ailede suç öyküsü ($X^2=2,34;p=0,23$), ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne-babalarının birliktelik durumları ($X^2=2,40;p=0,05$) ve bir psikiyatrik tanıya sahip olmamaları ($X^2=1,49;p=0,84$) bakımından karşılaştırılmıştır. Bu veriler açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Ancak işledikleri iddia olunan suç sayısına göre değerlendirildiğinde birden fazla kez suç işlemiş olguların bir kez suç işlemiş olan olgulara oranla, adli değerlendirme sırasında istatistiksel ola-

Şekil 2. Suça sürüklenen çocukların psikiyatrik tanı dağılımları

rak anlamlı düzeyde daha fazla bir psikiyatrik tanı aldıkları gösterilmiştir. ($X^2=6,22;p<0,001$). Benzer biçimde yönlendirilen olgulardan ailesinde suç öyküsü olanlar ile olmayanlar karşılaştırıldığında, ailesinde suç öyküsü olanların olmayanlara oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla bir psikiyatrik tanı aldıkları bulunmuştur ($X^2=7,23;p=0,001$) (Tablo 2).

TARTIŞMA

Çalışmamızda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; suça sürüklenen çocukların çoğunun erkek cinsiyette olduğu, olguların örgün eğitimden ayrılma oranlarının tüm örneklem grubunun yaklaşık $\frac{1}{4}$ ' ü oranında olduğu; olguların ebeveynlerinin sosyoekonomik düzeyleri

Tablo 2. Suça sürüklenen çocuklar arasında yapılan adli psikiyatrik değerlendirmelerde psikiyatrik tanı alan ve almayan olgular arasında olguların ve ait oldukları ailelerin suç geçmişi özellikleri açısından karşılaştırılması

	Psikiyatrik Tanı Yok		Psikiyatrik Tanı Var		Toplam		p*
	n	%	n	%	n	%	
Suç sayısı							
Bir kez	95	93.1	55	64.7	150	80,2	0,001
Birden fazla kez	7	6,9	30	35.3	37	19.8	
Toplam	102	100	85	100			
Ailede suç öyküsü							
Yok	83	81,4	18	21.2	101	54,0	0,001
Var	19	18.6	67	78.8	86	46,0	
Toplam	102	100	85	100			

*Ki kare testi, istatistiksel olarak anlamlılık: $p<0,05$

ve eğitim düzeylerinin düşük olduğu, olguların büyük çoğunluğunun çekirdek yapıdaki ancak kardeş sayısının 3 veya daha fazla olan kalabalık ailelerden geldiği dikkati çekmektedir. Çalışmamızın bir diğer bulgusu ise işlendiği iddia olunan suçların genel kapsamında bakıldığında büyük çoğunluğunun mal varlığına karşı işlenen suçlar içerisinde yer alıyor olduğudur (hırsızlık/hırsızlık+konut ihlali). Ayrıca en çok işlendiği iddia olunan ikinci suçun vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar kapsamında yer alan kasten yaralama suçu olduğu da dikkati çekmiştir. Çalışmamızda geriye yönelik olarak değerlendirilen olguların %45,4'ünün bu değerlendirmelerde bir veya daha fazla psikiyatrik tanı almış oldukları gösterilmiştir. Yapılan adli psikiyatrik değerlendirmeler sonucunda TCK'nin 31/2 maddesi kapsamında fillinin hukuksal anlam ve sonucunu algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip olgular çalışmamız kapsamında incelenen örneklemin % 49,2'sini oluşturmaktadır. Çalışmamızın yazına katkı sağlayacağı düşünülen diğer önemli bulguları, psikiyatrik tanısı olan olguların olmayan olgulara göre tekrarlayan suç işleme oranlarının daha yüksek olması ve suç geçmişi olan ailelerden gelen olguların, ailelerinde suç öyküsü olmayan olgulara göre daha fazla psikiyatrik tanı almış olmalarıdır.

Ülkemizde yapılan çalışmalar ve konuya dair uluslararası verilerle de uyumlu bir biçimde çalışmamızda SSC örnekleminin büyük çoğunluğu erkek cinsiyettedir (Bilaç ve ark. 2014, Gökçen ve Dursun 2012, Göker ve ark. 2006). Erkek çocuk ve ergenlerin kızlara oranla daha yüksek oranda suç karışıyor olmaları, erkek cinsiyete ait biyolojik özellikler, olumsuz akran etkisinin erkek çocuklar üzerinde daha belirgin bir biçimde gözleniyor olması, erkek çocuk ve ergenlerin dışa yönelim bozukluklarına daha yatkın olmaları, daha fazla fiziksel istismar mağduru olmaları gibi nedenlerle açıklanmaktadır (Çakaloz ve ark. 2016, Harris 1996). Ülkemizde sosyokültürel etkenler ve kaygılar nedeniyle kız çocuklarının ebeveynlerinin daha fazla denetimi altında tu-

tuldukları bilinmektedir. Bu nedenle erkek çocuklarına göre ev dışında geçirdikleri zamanın daha kısıtlı olması ve ayrıca psikiyatrik açıdan dışa yönelim bozukluklarından daha fazla içe yönelim bozuklukları tanısı alıyor olmaları gibi etkenlerin, kız çocuklarının suç işleme risklerini azaltıyor olabileceği düşünülmüştür.

Yazında adli psikiyatrik değerlendirme kapsamında zeka düzeyi değerlendirilmesinin, yapılacak zeka testlerinde SSC'lerin içinde buldukları durumdan dolayı, cezadan kurtulmak amaçlı test sonuçlarını olumsuz etkileyebilecek tutumlar sergileyebilecekleri göz önünde bulundurularak klinik olarak yapılmasının daha uygun olacağı yönünde kanaat bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Bilaç ve ark. 2014, Çakaloz ve ark. 2016)

Çalışmamızda zekâ testleri uygulanan olgular bulunmakla beraber olguların zihinsel kapasiteleri ile ilgili verilen kararlar klinik görüşmelerde elde edilen bilgiler doğrultusunda alınmıştır. Yapılan çalışmalarda zeka kapasitesindeki kısıtlılığın suç davranışını arttırıyor olabileceği yönünde sonuçlara ulaşılmış olmakla beraber (Çakaloz ve ark. 2016, Farrington 1998, Lopez-Leon ve Rosner 2010, Nasıroğlu ve Semerci 2017) çalışmamızda zeka kapasitesindeki sınırlılığın (sınırdaki entelektüel işlevsellik ve hafif düzeyde zeka geriliği) gözlendiği olguların oranının %35,3 (n=66) olduğu bulunmuştur. Bu veriler ışığında düşük zeka kapasitesinin yönlendirilmeye açık olma ve davranışın suç olduğunun ve sonuçlarının ayırdına varabilmede yaşanan güçlükler açısından SSC'ler için önemi bir risk faktörü olduğunu söylemek mümkündür.

Okula devam etme (örgün eğitim), eğitim düzeyi ve okul başarısının suç davranışının ortaya çıkışı üzerine etkisinin olduğu bilinmektedir (Cottle ve ark. 2001, Çakaloz ve ark. 2016). Uygun bir okul ortamında uygun öğretmen denetimi ve yönlendirmesine ayrıca olumlu akran etkisine sahip olan, ders başarısı ortalama ve üstünde olan çocukların suç davranışında bulunma riski-

nin daha düşük olduğu bildirilmektedir (Cottle ve ark. 2001). Çalışmamızda örgün eğitimden ayrılan SSÇ oranının tüm olguların yaklaşık ¼'ünü oluşturduğu ve 2 olgunun da hiç okula gitmediği dikkati çekmiştir. Örgün eğitimden kazanılabilecek eğitim ve öğretim alanlarına ilişkin olumlu özelliklerin, çocuğun/ergenin bilişsel ve sosyal gelişim süreçlerine olan olumlu etkilerinin kazanılmasında ortaya çıkan eksiklikler ve yoksunlukların suç işleme oranlarını arttırıyor olabileceği düşünülmüştür.

Çalışmamızda SSÇ'nin mensubu olduğu ailenin sosyoekonomik düzeyi değerlendirilirken kendilerinin beyan ettikleri sosyoekonomik düzey (SED) esas alınmıştır. Çalışmamıza alınan olguların büyük çoğunluğunun düşük SED'ye sahip ailelerden geldiği gösterilmiştir. Ailenin SED'si incelenirken, ailenin gelir düzeyi, evin bulunduğu muhit, aile üyelerinin yaşadığı sosyal çevre ve toplum içersindeki statüleri akla gelmektedir. Bu bakımdan ele alındığında düşük SED ile suç davranışı arasındaki ilişki daha anlaşılır hale gelmektedir. Nitekim özellikle SSÇ'ler arasında hırsızlık suçu ile düşük SED arasında doğrudan bir ilişkinin varlığı ülkemizde yapılan bir çalışmada gösterilmiştir (Cantürk 2005). Yazında suç davranışı için diğer risk faktörleri arasında ailelerin eğitim düzeyinin düşük olması, ebeveynler arasında ciddi evlilik sorunlarının bulunması ve aile birliğinin zayıf olması gibi etmenler de yer almaktadır. Çalışmamızda incelenen olguların annelerinin ¾ oranında ilkökul ve daha altı düzeyde eğitim aldıkları, bu oranının babalar arasında ise ⅔ oranında olduğu gösterilmiştir. Her ne kadar çalışmamızda çekirdek aileye mensup ve evli anne ve baba çocuklarının oranı yazından uyumsuz biçimde daha yüksek bulunmuş olsa da, çalışmamızda aile işlevselliğinin düzeyinin değerlendirilmesi mümkün olmamıştır. Hem yazındaki sonuçlar hem de çalışmamıza ait sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde ailelerin niteliksel özelliklerinden çok işlevsellik düzeylerinin, her bir aile bireyinin suç davranışı üzerinde etkili olan faktör olabileceği düşünülmüştür.

Çalışmamızda incelenen bir diğer konu da SSÇ annelerinin olgulara gebe kalma yaşlarıdır. Türkiye'de ergen gebelik oranı %8,0-12,0 arasındadır (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003). Çalışmamızda annelerin yaşları ve olguların yaşları değerlendirildiğinde, SSÇ için annelerinin 18 yaş altında gebe kalma oranları yaklaşık ⅓'tür. Anneliğe ruhsal ve fiziksel açıdan hazır olmayan ergen annelerin, hem kendisinin hem de bebeğinin bakımı konusunda yetersiz kaldığı bilinmektedir (Şen ve Kavlak 2001, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003). Ergenlik döneminde gebe kalan ve henüz bedensel ve ruhsal açıdan hazır olmadığı doğum gibi zor olayı yaşayan anne, çocuk büyütmenin maddi ve manevi yükünü taşıırken hem bebeğini hem de kendisini ihmal edebilmekte ya da örseleyebilmektedir. Suça sürüklenen çocuklar arasında bu oranın Türkiye ortalamasından yaklaşık 2,5 kat daha fazla olması tüm bu yönleriyle değerlendirildiğinde dikkat çekici bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suçta sürüklenen çocuklara ait verilerden incelenen bir diğer değişken kardeş sayısıdır. Kardeş sayısı 3 ve daha fazla olan olgu sayısının tüm olgu gurubunun yaklaşık ¼ gibi yüksek bir oranını oluşturması da yazınla uyumludur (Çakaloz ve ark. 2016, Kurtuluş ve ark. 2009). Aile içinde kardeş sayısının fazla olması, ebeveynlerin denetim, yönlendirme, ilgi ve sevgi gösterme olanaklarını kısıtlayabilmekte, ebeveynlerin çocuk başına düşen maddi ve manevi desteğini böldüğünden ebeveyn çocuk için yetersiz kalabilmekte, bu da eş zamanlı olarak aile içi ihmal ve istismar riskinin artmasına ve dolayısıyla suça sürüklenmenin kolaylaşmasına neden olabilmektedir.

Ülkemizde işlenen suçların en fazla yoğunlaştığı alanlar hırsızlık, yağma, mala zarar verme, suç eşyasını kullanma, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılığı içeren mal varlığına karşı işlenen suçlardır. Bizim çalışmamızda da bu kapsamda işlenen suçların oranının tüm suçlar arasında %46,5 gibi yüksek bir oranda görülmesi yazınla

uyumlu olarak değerlendirilmiştir. Yine önceki çalışmalar ile uyumlu biçimde vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar kapsamında yer alan kasten yaralama suçu SSÇ'ler arasında işlenen ikinci en yüksek suç grubu olarak karşımıza çıkmaktadır (Aksu ve ark. 2013, Çakaloz ve ark. 2016, Kurtuluş ve ark. 2009).

Amerika Birleşik Devletlerinde çocuk ve ergen suçlular ile yapılan bir çalışmada (Wesserman ve ark. 2003) bir ya da daha fazla psikiyatrik tanı alma oranının %65-70 olduğu gösterilmiş olup bu oran daha sonraki yıllarda yapılan yerli ve yabancı çalışmalara ait sonuçlar ile uyumludur (Ayaz ve ark. 2010, Mannuzza ve ark. 2008, Nasıroğlu ve Semerci 2017). Suça sürüklenen çocuk ve ergenlerde, en sık görülen ruhsal bozukluklar sırasıyla davranım bozukluğu (DB), Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ve zekâ geriliği olarak saptanmıştır (Bilaç ve ark. 2014, Mannuzza ve ark. 2008, Murray ve Farrington 2010). Çalışmamızda SSÇ kapsamında değerlendirilen olguların yaklaşık yarısının en az bir psikiyatrik tanı aldığı bir diğer önemli bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazınla uyumlu biçimde çalışma grubumuzda yer alan olgulara en sık konulan tanı DB'dir (Bilaç ve ark. 2014, Murray ve Farrington 2010). Ruhsal açıdan sağlık, genel sağlığın bütünüleyici bir parçasıdır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre ruh sağlığı, bireyin sahip olduğu yetenekleri kullanabilmesini, yaşamdaki olağan stres verici olaylarla baş edebilmesini, üretken ve verimli çalışabilmesini, içinde yaşadığı topluma katkı sağlayabilmesini içeren bir iyi olma halidir (World Health Organization 2004). Bu bakış açısıyla ruh sağlığında bozulma, kişinin aralarında davranışlarını yönlendirmenin de dâhil olduğu pek çok temel yetisini kullanamayacağı anlamına da gelebilmektedir. İşlevsellik alanlarında bozulmaya yol açan bir psikiyatrik durumun, özellikle de kişi henüz erişkin olarak nitelendirilemeyecek yaşta ise kişiyi suça sürükleyebileceğini düşünmek olasıdır. Psikiyatrik hastalıkların suça sürüklenmeye neden olabilecek diğer pek çok etken arasında yer almasının, çalışmamızda psikiyatrik tanı oranının yüksek olarak bulun-

masına neden olduğu düşünülmüştür.

Çalışmamızda, işledikleri iddia olunan fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını bilen ve davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmiş olguların oranı %49,2 olarak bulunmuştur. Bu sonuç ülkemizde daha önce yapılan bazı çalışmalar ile uyumlu iken (Aksu ve ark. 2013, Bilaç ve ark. 2014, Çakaloz ve ark. 2016; Gökçen ve Dursun 2012, Göker ve ark. 2006) bazıları ile uyumlu değildir (Aksu ve ark. 2013, Aydın ve ark. 2005, Bilginer ve ark. 2012, Dirol ve ark. 2002, Karagöz ve ark. 2003, Kurtuluş ve ark. 2009). Yazın incelendiğinde SSÇ için işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını tam olarak algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğine dair yapılan değerlendirmelere ait sonuçların değerlendirmecilerin uzmanlık alanlarına (Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları-ÇERSAH-, Adli Tıp) göre farklılaştığı dikkati çekmektedir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada adli tıp uzmanlarının ve ÇERSAH uzmanlarının TCK 31/2 kapsamında yaptıkları değerlendirmelerde, ÇERSAH uzmanları %66.6 oranında işlediği suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunmadığı şeklinde yanıt vermiş ancak, adli tıp uzmanları tamamına yakını işlediği suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunduğu şeklinde yanıt vermiştir (Aksu ve ark. 2013). Bu farklılık yazındaki çalışmalarda elde edilen farklı sonuçlarla uyumludur (Aksu ve ark. 2013, Aydın ve ark. 2005, Bilginer ve ark. 2012, Dirol ve ark. 2002, Karagöz ve ark. 2003). Çocuğun gelişim süreci dikkate alınarak işlediği fiilin hukuki sonuçlarını tümüyle algılayıp algılamadığı veya kendi iradesi ile davranışını başlatabilecek ve sonlandırabilecek denetim gücünün gelişip gelişmediğinin değerlendirilmesi amacını güden bu değerlendirme sürecinin, ayrıntılı ruhsal durum muayenesi, varsa gelişimsel dönem özelliklerinde gözlenen sapmalar, yetiştirilme özellikleri ve sosyokültürel öğelerden ayrı tutulması beklenemez. Bu açıdan değerlendirildiğinde tutarlı bir yaklaşımın sergilenebilmesi adına çocuk ve ergenler SSÇ kapsamında

değerlendirilirken ÇERSAH ve adli tıp uzmanlarının birlikte çalışmasının uygun olacağı düşünülebilir.

Elde edilen bir diğer önemli bulgu psikiyatrik tanısı olan olguların olmayan olgulara göre daha fazla oranda tekrarlayan suç öyküsüne sahip olduklarıdır. Bu sonuç yineleyen suç işleme davranışının ön görücülerinin incelendiği bir metaanaliz çalışmasının sonuçlarıyla da uyumludur (Cottle ve ark. 2001). Bu çalışmada tekrarlayan suç davranışının öngörücüleri 30 farklı maddede sıralanmış olup bu maddelerden biri de ruhsal patolojinin varlığıdır. Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde risk altındaki çocuk ve ergenlerin düzenli psikiyatrik izlemlerinin yapılması ve tedavilerinin sağlanmasının çocuk ve ergenlerin olduğu kadar toplumların da yüksek yararına olacağını söylemek yanlış olmaz. Son olarak çalışmamızda ailelerinde suç öyküsü bulunan SSC'lerin daha fazla psikiyatrik tanı aldıkları dikkati çekmektedir. Çocuk ve ergenlerin ailelerinde suç öyküsü olmasının bozuk aile işlevselliği, uygunsuz ve yetersiz ebeveyn denetimi, bakım almada yetersizlik ve yoksunluk, suç ortamında büyüme ve suç işleyen ebeveyni/aile üyesini rol model alma gibi çocuğu risk altında bırakan etmenlerle bir arada olabileceği, bunun da bir çocuğun ruhsal gelişimi ve sağlığını önemli ölçüde tehdit edebileceği düşünülmüştür. Bu açıdan suç işleyen ailelerde büyüyen ve kendisi de suç işleyen çocuk ve ergenlerin düzenli psikiyatrik izlemlerinin gerekirse "sağlık tedbiri" (Çocuk Koruma Kanunu; madde 16) kapsamında yapılması önemlidir.

Çalışma retrospektif desende dosya inceleme yöntemiyle yapıldığından, ölçek kullanılmaması, karşılaştırma grubu içermemesi ve çalışmaya alınan olguların sosyodemografik özellikler açısından heterojen olması gibi kısıtlılıklar içermektedir. Bu veriler ışığında, toplumsal sağlık ve koruyucu ruh sağlığı açısından SSC için risk faktörlerinin belirlenmesini sağlayacak prospektif desende çalışmaların ve izlem çalışmalarının son derece önemli olduğunu söyle-

mek mümkündür.

Sonuç olarak suça sürüklenen çocuklara ait veriler değerlendirildiğinde, biyolojik ve çevresel etkenlerin bir araya gelmesiyle şiddete ve suça yatkınlığın arttığı görülmekte, ruhsal hastalıkların suça eğilimi arttırmasının yanı sıra, suça neden olan etkenlerin ruhsal sağlık üzerine olumsuz etkileri olduğu dikkati çekmektedir. Çocuk suçluluğunun azaltılabilmesinde sosyoekonomik ve kültürel koruyucu önlemlerin alınmasının yanı sıra koruyucu ve tedavi edici ruh sağlığı hizmetlerinin ulaşılabilir hale getirilmesi ve ebeveynlere uygun bakım ve denetim sağlanabilmeleri adına destek sağlanması önemlidir.

KAYNAKLAR

Aksu H, Karakoç S, Özgür BG ve ark. (2013) Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguların değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Derg* 14:369-377.

Ayaz M, Ayaz AB, Soylu N (2012) Çocuk ve Ergen Adli Olgularda Ruhsal Değerlendirme. *Klinik Psikiyatri* 15:33-40.

Aydın B, Turla A, Kocakaya M ve ark. (2005) Samsun'da 2004 Yılında Suç İşlediği İddia Edilen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri. *Adli Psikiyatri Dergisi* 2:5-13.

Bilaç Ö, Şentürk Pılan B, Orhon Z ve ark. (2014) Suça sürüklenen çocukların suç ve tanı dağılımlarının incelenmesi: Kesitsel bir araştırma. *Çocuk Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 21:115-122.

Bilginer Ç, Hesapçioğlu ST, Kandil S (2012) Bir Üniversite Hastanesine Adli Psikiyatrik Muayene Amacıyla Gönderilen Çocuk ve Ergenlerin Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri J Foren Med* 9(1):20-27.

Cantürk G (2005) Çocuk suçluluğunda adli psikiyatrik değerlendirme. *Sted* 14:3134.

Cottle CC, Lee RJ, Heilbrun K (2001) The prediction of criminal recidivism in juveniles: A meta-analysis. *Crim Justice Behav* 28:367-394.

Çakaloz B, Ünlü G, Terzioğlu MA ve ark. (2016) Çocuklar-

BİNİCİ VE ARK.

da suç davranışı ile sosyodemografik özelliklerin ve zekanın ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Derg* 17:411-418.

Çocuk Hakları Sözleşmesi. T.C. Resmi Gazete, 27 Ocak 1995, sayı:22184. www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf Erişim tarihi:24.9.2018.

Çocuk Koruma Kanunu. T.C. Resmi Gazete, 15 Temmuz 2005, sayı:5395. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm> Erişim tarihi :24.09.2018.

Dirol F, Cantürk G, Küçükler H (2002) 1997-1999 yıllarında Elazığ İli Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nde farik ve mümeyyizlik muayenesi yapılan olguların değerlendirilmesi. *Klinik Adli Tıp* 2:43-46.

Farrington DP (1998) Predictors, causes and correlates of male youth violence. *Youth Violence içinde*, M Tonry ve M Moore (ed), University of Chicago Press, Chicago, s:421-475.

Gökçen C, Dursun OB (2012) Bir Eğitim Hastanesi Çocuk Psikiyatri Birimine Gönderilen Adli Olguların İncelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 25:238-243.

Göker Z, Hesapçoğlu ST, Sarp KS ve ark. (2006) KTÜ Tıp Fakültesi Çocuk-Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniği'ne son iki yılda başvuran adli olguların değerlendirilmesi. *Adli Tıp Dergisi* 20:1-5.

Harris MB (1996) Aggression, gender and ethnicity. *Aggress Violent Behav* 1:123-146.

Karagöz MY, Atılgan M, Sargın OÖ ve ark. (2003) Antalya'da Suç İşlediği İddia Edilen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri. 10. Ulusal Adli Tıp Günleri Paneller ve Poster Sunuları Kitabı 148-154.

Kurtuluş A, Salman N, Günbet G ve ark. (2009) Denizli ilinde 12-15 yaş arasındaki suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. *Pam Tıp Derg* 2:8-14.

Lopez-Leon M, Rosner R (2010) Intellectual quotient of juveniles evaluated in a forensic psychiatry clinic after committing a violent crime. *J Forens Sci* 55:229-231.

Mannuzza S, Klein RG, Moulton JL (2008) Lifetime criminality among boys with attention deficit hyperactivity disorder: a prospective follow-up study into adulthood using official arrest records. *Psychiatry Res* 160:237-246.

Murray J, Farrington DP (2010) Risk factors for conduct disorder and delinquency: key findings from longitudinal studies. *Can J Psychiatry* 55:633-642.

Nasıroğlu S, Semerci B (2017). Mental problems and sociodemographic characteristics in children driven to committing crimes and the preparation of forensic reports. *Psychiatry & Clin Psychopharmacol* 27:132-138.

Promoting Mental Health Summary Report. World Health Organization 2004.

http://www.who.int/mental_health/evidence/en/promoting_mhh.pdf. Erişim tarihi:24.09.2018.

Savaşır I ve Şahin N (1995) Wechsler Çocuklar için Zekâ Ölçeği (WISC-R) Uygulama Kitapçığı. Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara.

Şen S, Kavlak A (2011) Çocuk Gelinler: Erken Yaş Evlilikleri ve Adölesan Gebeliklere Yaklaşım. *Aile ve Toplum* 12:7:35-44.

Şenol S (2008) Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı içinde, FÇ Çetin, A Coşkun, E İşeri ve ark. (ed), Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği, Ankara, s.293-311.

Türkiye Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri 2017. http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/AdaletIstatistikleriPdf/Adalet_ist_2017.pdf Erişim tarihi 24.09.2018

Türk Ceza Kanunu. T.C. Resmi Gazete, 26 Eylül 2009, sayı:5237.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm> Erişim tarihi: 24.9.2018.

Türkiye İstatistik Kurumu İstatistikleri. Güvenlik birimine getirilen çocuk ve genç sayısı 2017. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr> Erişim tarihi 24.9.2018.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara.

Wasserman RG, Jensen PS, Ko SJ ve ark. (2003) Mental health assessments in juvenil justice: Report on the Consensus Conference. *J Am Acad Child Adloesc Psychiatry* 42:752-761.